

UBRZAJMO RODNU RAVNOPRAVNOST

PRAKTIKUM ZA NASTAVNICE I NASTAVNIKE
OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA

UBRZAJMO RODNU RAVNOPRAVNOST

- praktikum za nastavnice i nastavnike osnovnih i srednjih škola -

Izdavač:

Centar za građansko obrazovanje (CGO)

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

Urednica:

Maja Marinović

Priredili:

Svetlana Jovetić Koprivica i Miroslav Minić

Produkcija:

Centar za građansko obrazovanje (CGO)

Štampa:

Mouse Studio

Tiraž:

100

ISBN 978-9940-44-044-2

COBISS.CG ID 21998852

Publikacija je dio projekta "UBRZAJMO rodnu ravnopravnost (faza II) – od stereotipizacije do ravnopravnosti!" koji Centar za građansko obrazovanje (CGO) sprovodi uz podršku Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava Vlade Crne Gore. Sadržaj ove studije odgovornost je CGO-a i priređivača.

UBRZAJMO RODNU RAVNOPRAVNOST

- PRAKTIKUM ZA NASTAVNICE I NASTAVNIKE
OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA -

Podgorica, 2022.

Sadržaj

Ravnopravnost ne može da čeka	5
Uvod	7
Radionica – Razlikujem pol i rod	9
Radionica – Rodne uloge	11
Radionica – Stereotipi	13
Radionica – Stereotipi u bajkama	15
Radionica – Rodna diskriminacija	17
Radionica – Upoznajmo seksizam	19
Radionica – Nasilje nad ženama i femicid	22
Radionica – Patrijarhat i mizoginija	24
Radionica – Jezik i pol	26
Radionica – Ravnopravnost svima, svuda i uvijek	29

Ravnopravnost ne može da čeka

Umjesto uobičajenog obraćanja nastavnicama i nastavnicima ovog jednostavnog praktikuma, odlučili smo da sa vama podijelimo zanimljivu anegdotu iz profesionalnog života.

Godina je 2021. mjesec mart. Na poziv kolegice koja je zaposlena u jednoj podgoričkoj školi, odlazimo na jednočasovno predavanje na kojem treba da promoviramo značaj medijske pismenosti u obrazovanju. Kako je to tema kojom se intenzivno bavimo, inspirisani prolazimo kroz osvijetljen školski hodnik u jarko žutoj boji. Dočekuje nas pomoćnica direktora. Ljubazno nas poziva na kratak predah prije početka predavanja. Zahvalni na lijepom dočeku, a uzbuđeni zbog susreta s mladim ljudima koje namjeravamo motivirati da se opredijele za Medijsku pismenost kao izborni predmet, tražimo da nas uputi u učionicu gdje nas očekuje kolegica i đaci. Pomoćnica direktora nas prati i vrlo nenametljivo pita da li bi i ona mogla da prisustvuje jer je zanimaju teme koje se tiču medijske pismenosti. Ohrabruje nas njena želja i pozivamo je da se pridruži.

Ulazimo u prostranu učionicu, opremljenu odgovarajućim nastavnim sredstvima i tehničkom opremom. U svakoj od dvadesetak klupa sjede po dva dječaka starosti od 15 do 18 godina. Sa njima je njihova nastavnica jezika i književnosti koja ih je okupila i objasnila o čemu će biti riječi. Mladići djeluju zainteresovano, aktivno slušaju i neposredno razmjenjuju sa nama svoja iskustva. Na našim licima je vidljiva radost zbog interesovanja koje pokazuju za važne teme dekonstruisanja medijskih poruka, poštovanja novinarskog kodeksa, prisustva govora mržnje na društvenim mrežama i druge. Kao jedna od tema nameće se rodno senzitivni jezik medija.

Riječ uzima pomoćnica direktora i objašnjava – *Ja baš ne volim kad me učenici oslovljavaju sa „zamjenice“. Nijesam ja ni pridjev, ni glagol, ni zamjenica – ja sam zamjenik, pomoćnik direktora.* Potvrдно odmahujući glavom, profesorica dodaje – *Ja ne dozvoljavam učenicima da mi se obraćaju sa profesorice ili nastavnice, ja sam profesor!* Učenici neverbalno pomjeraju bradu gore-dolje i odobravaju stav svoje nastavnice.

Bez želje da nastupimo agresivnom kritikom, a sa namjerom da zajedno osvijestimo ovakva uvjerenja. Pitamo učenika u trećoj klupi:

- *Kako se zoveš?*
- *Ja sam Nikola.*
- *Nikola, da li bi ti bilo prijatno ako bih ja svakog dana ulazila u učionicu i govorila – Nikola,*

ti si veoma posvećena učenica koja stiče temeljna znanja. Ili, ti si učenica sa kojom veoma rado sarađujem. Ili, djeluje mi kao da danas nijesi posebno inspirisana za rad. Ili, kako si danas, učenice? – izlaganje prati blagi podsmijeh ostalih učenika u odjeljenju.

- *Ne bi mi bilo prijatno. Ja sam muško. Ja sam učenik.*
- *Isto tako, nije prijatno kada profesoricu oslovljavamo profesore, sutkinju oslovljavamo sa sudija, ljekarku sa doktore ili bilo koju profesiju u muškom rodu kada je obavlja žena.*

Na licima učenika, naše kolegice i pomoćnice direktora odjednom postaje očigledan „aha efekat“ i trenutak kada su uspjeli da razumiju zbog čega je važno koristiti rodno senzitivni jezik.

Kolega podrobnije objašnjava zbog čega je neophodno izbjeći stereotipe i kako jezik ima snažnu konotaciju i potencijal da utiče na naše društvo tradicionalno naklonjeno pozitivnoj diskriminaciji muškaraca, odnosno negativnoj diskriminaciji žena.

Dijeleći sa vama ovu anegdotu, pozivamo vas da odvojite vrijeme u toku časa i svojim stavom, idejom, mišljenjem i činjenjem doprinesete jednakosti, ravnopravnosti, i u krajnjem suzbijanju nasilja nad ženama.

Svetlana Jovetić Koprivica, **profesorica**
Crnogorskog – srpskog, bosanskog,
hrvatskog jezika i književnosti / Medijske pismenosti

Miroslav Minić, **profesor**
Crnogorskog – srpskog, bosanskog,
hrvatskog jezika i književnosti i književnosti / Medijske pismenosti

Uvod

Rodna ravnopravnost je civilizacijska tekovina čije je poštovanje zakonski uređeno. Nastavnice i nastavnici u Crnoj Gori u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama dužni su da prenesu vrijednosti zasnovane na poštovanju jednakosti i rodne ravnopravnosti. Član 2 Zakona o rodnoj ravnopravnosti propisuje da *rodna ravnopravnost podrazumijeva ravnopravno učešće žena i muškaraca u svim oblastima javnog i privatnog sektora, jednak položaj i jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava i sloboda i korišćenje ličnih znanja i sposobnosti za razvoj društva, kao i ostvarivanje jednake koristi od rezultata rada.*

Doprinos rodnoj ravnopravnosti uključuje suzbijanje svakog vida diskriminacije i nejednakog tretmana kojim se pravi razlika između muškaraca i žena i osoba drugačijih polnih i rodni identiteta.

Neposredna diskriminacija na osnovu pola podrazumijeva da je neka osoba nepovoljno tretirana u odnosu na drugu osobu na osnovu polne pripadnosti. Rodna ravnopravnost predstavlja preduslov za ostvarivanje demokratije i poštovanje ljudskih prava.

Jedan od najznačajnijih puteva kojim se mogu kretati nastavnice i nastavnici u želji da suzbiju diskriminaciju jeste otkrivanje stereotipa i principa po kojima stereotipi funkcionišu. Ovaj proces počiva na sumnji u vrijednost tradicionalnih rodni odnosa. Rađanje te sumnje traži i postavljanje nekoliko važnih pitanja:

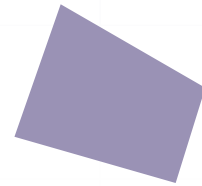
- *Čime mogu da doprinesem jednakom tretiranju žena, muškaraca i osoba drugačijih polnih i rodni identiteta u društvu?*
- *Da li je država dužna da obezbijedi ženama, muškarcima i osobama drugačijih polnih i rodni identiteta jednakost u svim sferama života?*
- *Kako škola može biti mjesto gdje se razvijaju različite mogućnosti suzbijanja diskriminacije?*
- *Zbog čega je meni, kao i mojim kolegincama i kolegama, neophodna obuka koja se tiče rodne ravnopravnosti u obrazovanju?*
- *Kako mogu slobodnom dijelu nastavnog programa pridružiti sadržaje koji će za ishod imati unapređivanja jednakosti između muškaraca, žena i osoba različitih polnih i rodni identiteta?*

Ovaj praktikum je nastao u okviru projekta *UBRZAJMO rodnu ravnopravnost – od stereotipizacije do ravnopravnosti* Centra za građansko obrazovanje (CGO), uz podršku Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, i predstavlja odgovor pun entuzijazma nas koji vjerujemo da upravo nastavnice i nastavnici imaju moć, mogu mijenjati budućnost utičući na osviještenost učenica i učenika o neophodnosti razvijanja i njegovanja rodne ravnopravnosti.

Praktikum nudi niz jednostavnih i lako primjenljivih rješenja/radionica kojima će zainteresovati učenice i učenike i nadahnuti nastavnice i nastavnike.

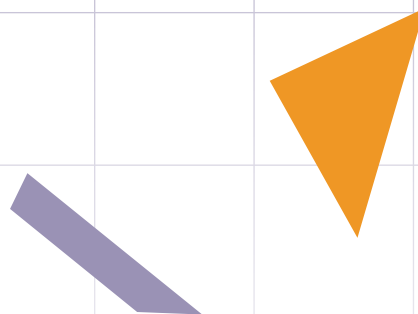
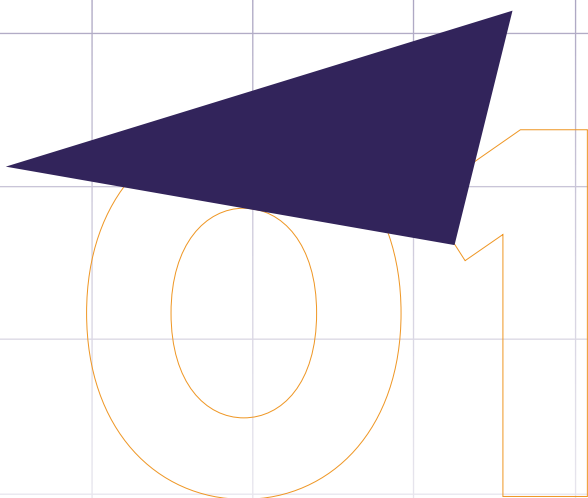
Predviđeno je da se svaka radionica traje 30 minuta. Metodološki koncept obuhvata odgovarajuće ishode, materijal za rad, aktivnosti na času sa odgovarajućim priložima. Međutim, imajući u vidu kreativnost naših koleginica i kolega, vjerujemo da će ovaj naš rad poslužiti kao inspiracija za dopunjavanje i razvijanje primjenljivih i zanimljivih sadržaja.

Vjerujemo i da je od ključnog značaja za *ubrzanje rodne ravnopravnosti* da svi zajedno preuzmemo dio odgovornosti i sopstvenom snagom doprinesemo poštovanju ljudskih prava.

Avantura je sama po sebi vrijedna truda

Amelija Erhart, avijatičarka

Radionica - Razlikujem pol i rod

Ishod: Učenice i učenici prepoznaju razliku koncepata pol i rod

Vrijeme: 30 minuta

Materijal: radni listić, flomasteri u dvije boje

Aktivnosti na času:

Nastavnica/nastavnik daje svim učenicama i učenicima fotokopirani radni listić (*Prilog broj 1*).

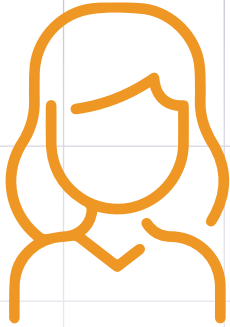
Zahtijeva od učenica i učenika da povežu pojmove, tako što će se opredijeliti za jednu od dvije ponuđene mogućnosti: *žena – muškarac*.

Nastavnica/nastavnik traži od učenica i učenika da obrazlože svoje opredjeljenje. Nakon obrazloženja postavlja pitanja koja za cilj imaju osvješćivanje učenica i učenika da je njihov doživljaj roda nešto što im je iskustveno nametnuto - bilo da je riječ o tradicionalnim vrijednostima sugerisanim u porodici, širem okruženju, putem medija, društvenih mreža ili na bilo koji način.

Na primjer: pojam *nasljedstvo* učenice i učenici obično vezuju za muškarca poštujući nepisani tradicionalni zakon da porodične nekretnine i vrijednosti nasljeđuju muški potomci. Zadatak nastavnice/nastavnika je da razgradi ovakva uvjerenja i istakne važnost jednakosti potomkinja i potomaka prilikom nasljeđivanja porodične imovine. Ovakav princip dosljedno primjenjuju prilikom objašnjenja svih pojmova u datom prilogu i zajedno sa učenicama i učenicima dolaze do zaključka da svi pojmovi podjednako pripadaju i ženama i muškarcima. Najjednostavnije rečeno, nastavnice i nastavnici sugerišu učenicama i učenicima da poštovanje tradicije nekad znači čuvanje vrijednog nasljeđa, a nekada znači sumnju u one tradicionalne aspekte života čija dosljedna primjena može naškoditi pojedincima i pojedincima ili grupi ljudi. U cilju ilustracije svijetlih primjera tradicije, uzimamo za važno isticanje segmenata testamenta autora *Primjera čojstva i junaštva* Marka Miljanova - *Ostavljam sve svojoj ženi Stefi u potpunu svojevlast, da joj to pravo niko i nikad ne može okrnjiti i osporiti. Nego je i sad ovlašćujem da može našijem imanjem potpuno u svoju korist raspolagati, pošto je njena zasluga da se steklo i sačuvalo to što imamo... Na slučaj moje smrti, a ako moju zakonitu ženu Stefu posluži sreća da se uda za drugog, to ovdje pomenuto imanje, ostaje nasljedstvo njeno i njene dece ako je Bog s tijem usreći: uopšte da bude kako ona sama nađe za dobro i korisno po nju.*

Dakle, tradicija je uvijek više od slijepog slušanja uvjerenja naših pretkinja i predaka.

Prilog 1

Žena

Muškarac

Nasljedstvo	Snažniji pol	Politika	Biznis
Šešir	Informacione tehnologije	Frizura	Suze
Kuvanje	Elektrotehnika	Farmerke	Vinograd
Puške i autići	Lutka	Brijanje	Jahta
Roze majica	Hraniti i njegovati	Estetska hirurgija	Preljuba
Glava porodice	Sportski uspjeh	Parfem	Snaga
Minduše	Veslanje	Pivo	Tetovaža
Politika	Sportski automobil	Farba za kosu	Bol
Suknja		Šoping	

SADA ZNAM!

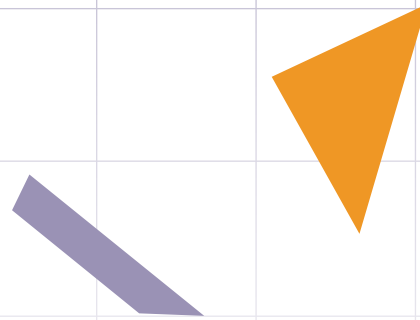
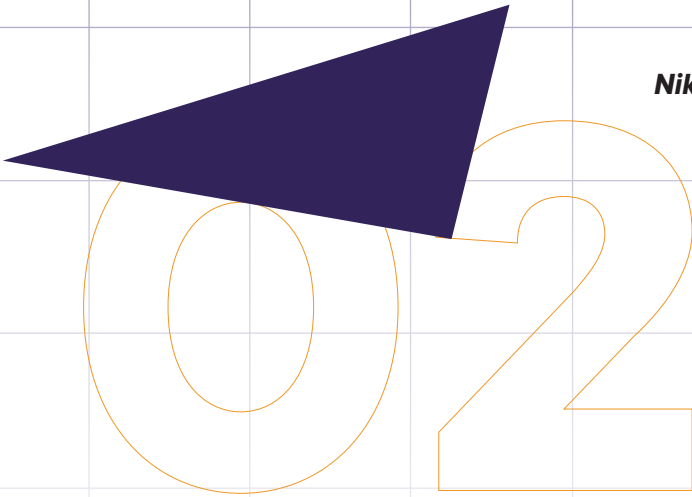
Pol podrazumijeva biološke razlike između žena i muškaraca. Ove razlike su uglavnom trajne i univerzalne.

Rod podrazumijeva uloge žena i muškaraca koje im je društvo dodijelilo. Mišljenja, stavovi i ponašanja prema rodu naučena su i mogu se mijenjati.

Razlikovanje pola i roda naročito je značajno kada imamo u vidu pitanje razlikovanja rodnih identiteta o kojima će biti riječi na stranicama koje slijede. Sigurni smo da je veoma jednostavno skrenuti pažnju učenicama i učenicima na činjenicu da pol pripada prirodi, dok rod pripada društvu. Zanemarivanje ovih aspekata stvarnosti znači doprinos nepoštovanju ljudskih prava. Odnosno, ovom jednostavnom radionicom možete skrenuti pažnju na značaj *ubrzavanja ravnopravnosti*.

Niko mi ne može reći šta mogu, a šta ne mogu!

Amna El Hadad – dizačica tegova

Radionica - Rodne uloge

Ishod: Učenice i učenici upoređuju i objašnjavaju rodne uloge.

Vrijeme: 30 minuta

Materijal: radni listić

Aktivnosti na času:

Ovu radionicu možete realizovati radeći u paru. Svaki par u odjeljenju dobija listu kućnih poslova. Od učenica i učenika treba zahtijevati da klasifikuju poslove koje obavljaju žene, odnosno muškarci ili poslove koje podjednako obavljaju i žene i muškarci.

Kućni poslovi

Pranje veša

Popravka utičnice

Postavljanje stola za obroke

Kuvanje

Igranje s djecom

Popravka automobila

Peglanje

Točenje goriva

Odvođenje djece u šetnju

Montiranje kućnih aparata

Bacanje smeća

Odlazak na pijacu

Čišćenje prozora

Usisavanje

Krećenje

Kupovina garderobe za djecu

Pospremanje stola nakon obroka

Hranjenje djece

Pomoć u izradi domaćih zadataka

Održavanje biljaka u kući

Bolovanje kada je dijete bolesno

Briga o starim članovima domaćinstva

Mijenjanje sijalice

Usisavanje

Pravljenje poslastica

Čišćenje prašine

Odvođenje djece u vrtić/školu

Nakon razvrstavanja kućnih poslova, učenice i učenici treba da odgovore na sljedeća pitanja i radne naloge:

- Navedite makar tri aktivnosti sa spiska kućnih poslova koji se obavljaju svakodnevno.
- Navedite makar tri aktivnosti sa spiska kućnih poslova koje se obavljaju povremeno.
- Ko češće radi svakodnevne, a ko povremene aktivnosti u kući?
- Navedite makar pet aktivnosti u čijem obavljanju i sami učestvujete.
- Uočite i obrazložite da li postoji razlika između kućnih poslova u kojima učestvuju djevojčice i dječaci.
- Da li je podjela kućnih poslova prirodna ili je nametnuta?
- Ko i kako nameće rodne uloge ženama i muškarcima?
- Koliko vremena je potrebno u toku dana, za obavljanje kućnih poslova?
- Kako ovakva podjela poslova utiče na zaposlene žene?
- Ko ima više slobodnog vremena i mogućnosti da se posveti ličnim interesovanjima?
- Ko može ostvarivati više prihoda u obavljanju različitih poslova?

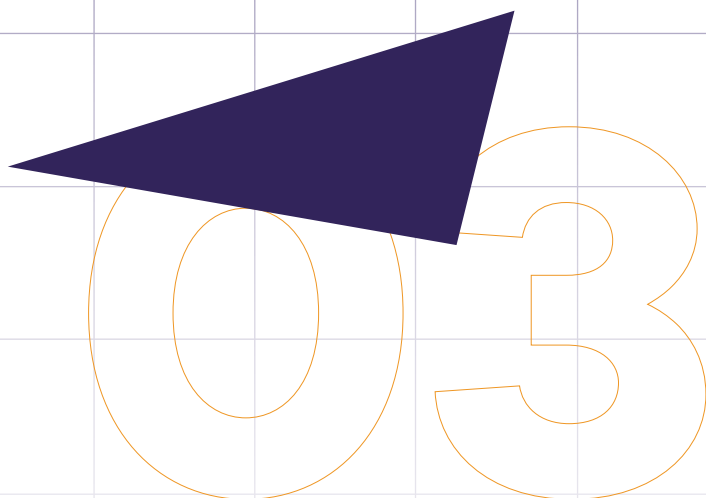
SADA ZNAM!

Rodne uloge su uloge koje se dodjeljuju muškarcima i ženama. Rodne uloge se ne dobijaju na osnovu sposobnosti i vještina.

Tradicija nameće pripisivanje određenih uloga ženama, odnosno muškarcima.

Ženama su tradicionalno namijenjeni kućni poslovi, a muškarcima poslovi od značaja koji se obavljaju van kuće. Dakle, ženi tradicionalno pripada neplaćeni rad, a muškarcu rad koji donosi zaradu. Vremenom žene su stekle pravo da budu zaposlene, ali i obavezu da budu dvostruko opterećene – kod kuće i na poslu.

Tradicionalna podjela rodni uloga ne dozvoljava ženi značajniji iskorak u pogledu ostvarivanja ravnopravnosti, zbog toga je neophodno odustati od postojećih uvjerenja. Radikalna, kruta podjela rodni uloga posebno je istaknuta u vrijeme kada vlada sveopšta nesigurnost. Pitanje rodne ravnopravnosti često je marginalizovano i sklonjeno kako bi sačekalo „bolja vremena“. Ipak, u školama ima mnogo svjedokinja i svjedoka da položaju žena ne mogu dovoljno doprinijeti afirmativni zakonski akti, već je potrebno uticati na djecu i mlade i podsticati njihovu potrebu da mijenjaju stvarnost.

I kćerke mogu biti heroine
Džengi Vang, astronomkinja

Radionica - Stereotipi

Ishod: Učenice i učenici prepoznaju i objašnjavaju pojam stereotipa

Vrijeme: 30 minuta

Materijal: tri hamer papira, post it naljepnice, olovke, flomasteri...

Aktivnosti na času:

Realizacija ove radionice podrazumijeva podjelu učenica i učenika u tri grupe. Svaka grupa dobija zadatak koji za cilj ima izvođenje zaključka o nametanju mnogih stereotipa u procesu učenja rodnih uloga.

Prva grupa - članice i članovi ove grupe pišu po post it naljepnicama *tipične igračke za djevojčice* i *tipične igračke za dječake*.

Druga grupa – članice i članovi ove grupe pišu po post it naljepnicama *tipične sportove za djevojčice*, odnosno *tipične poslove za dječake*.

Treća grupa - članice i članovi ove grupe pišu po post it naljepnicama imena animiranih junakinja i junaka koji se nalazi na odjeći i predmetima koje roditelji/staratelji obično kupuju djevojčicama odnosno dječacima.

Nakon nabiranja i lijepljenja po hameru nastavnica/nastavnik postavlja pitanja nalik predloženim pitanjima:

Prva grupa:

- Na osnovu čega ste se opredijelili da su barbi lutke tipične igračke za djevojčice?
- Šta vas navodi da se opredijelite za automobile kao tipične igračke za dječake?
- Da li možete da navedete primjer drugačije podjele igračaka?
- Ko bira igračke i nudi ih djeci?
- Da li u tom izboru djeca u ranom uzrastu imaju opredjeljujući uticaj?

- Da li ste nekad poželjeli da imate igračku koja je prećutno zabranjena tebi kao djevojčici, odnosno tebi kao dječaku?

Druga grupa:

- Na osnovu čega ste donijeli zaključak da neki sport više odgovara djevojčicama/dječacima?
- Da li je bilo jednostavno pronaći tipično ženske sportove?
- Da li je bilo jednostavno pronaći tipično muške sportove?
- Koliko su u medijima zastupljeni uspješni sportisti, a koliko uspješne sportistkinje?
- Kako takva zastupljenost utiče na vaš doživljaj predodređenosti sporta za jedan od polova?
- Prilikom praćenja prenosa sportskih sadržaja da li češće čujete muški ili ženski glas i zašto?

Treća grupa:

- Ko bira odjeću za djevojčice, odnosno za dječake?
- Koje su standardne boje odjeće za djevojčice, a koje za dječake?
- Što je namjera proizvođača tako dizajnirane odjeće?
- Da li djeca na ranom uzrastu mogu samostalno odlučiti ko su njihove omiljene animirane junakinje i njihovi omiljeni animirani junaci?
- Da li možete navesti primjer susreta sa djevojčicom koja nosi majicu sa likom Spajdermena, odnosno dječaka koji nosi majicu s likom Else?
- Da li ovako odjevena djeca bivaju u službi pothranjivanja i reklamiranja određenog stereotipa?

SADA ZNAM!

i

Stereotip je ustaljeno mišljenje, predubjeđenje i generalizovanje određenih osobina pripisanih nekome ili nečemu.

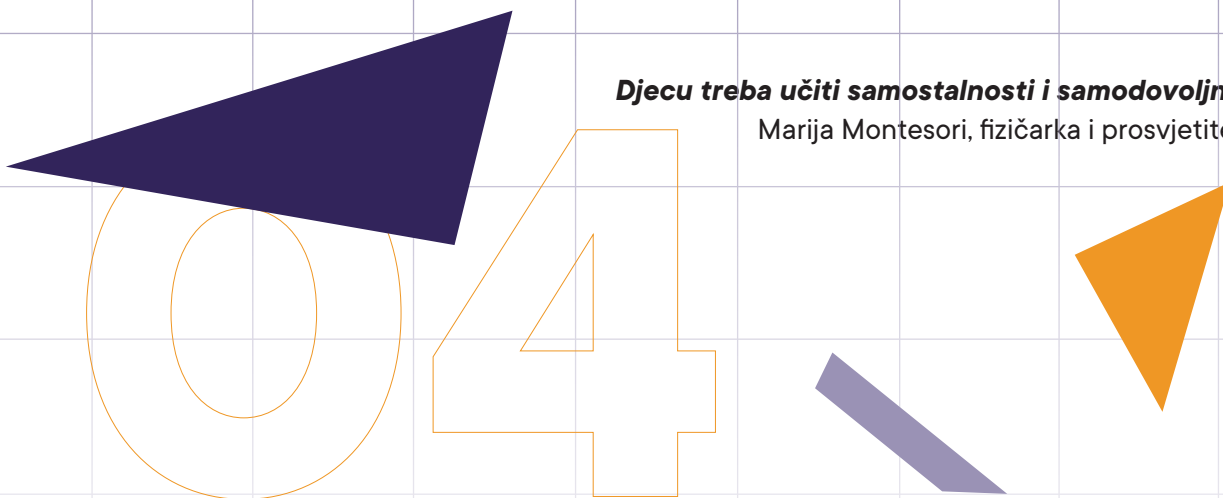
Predrasuda je unaprijed doneseno mišljenje, uvjerenje ili zaključak o nekome ili nečemu koga ili što dovoljno ne poznajemo.

Rodni stereotipi su naučeni društveni i kulturni obrasci, mišljenja i ponašanja prema kojima se ženama i muškarcima pripisuju osobine i uloge utvrđene na osnovu njihove polne pripadnosti. Oni su posljedica ukorijenjenih vrijednosti, stavova, normi i predrasuda. Rodni stereotipi služe opravdavanju i trajanju tradicionalnih odnosa u kojima muškarci imaju nadmoć u odnosu na žene.

Stereotipi i predrasude su roditelji diskriminacije. Brižno je njeguju i čuvaju. Diskriminaciju često prati govor mržnje i drugi oblici neprihvatljivog društvenog ponašanja. Rasizam, ejdžizam i homofobija zasnovani su na osjećanjima, mišljenjima i ponašanjima koja ne mogu imati čvrstu argumentaciju. Stoga je neophodno podsticati učenice i učenike da postavljaju pitanja, da provjeravaju na koji način su stekle/stekli određena uvjerenja, da glasno govore o ranjivim grupama i osmišljavaju strategije zaštite žena, djece, starih, pripadnika LGBTQ populacije i drugih.

Djecu treba učiti samostalnosti i samodovoljnosti

Marija Montesori, fizičarka i prosvjetiteljka

Radionica - Stereotipi u bajkama

Ishod: Učenice i učenici razmatraju prisustvo stereotipa u bajkama i izvode zaključke o načinima prihvatanja stereotipa

Vrijeme: 30 minuta

Materijal: papir i olovka / računar

Aktivnosti na času

Nastavnice i nastavnici započinju ovu radionicu postavljanjem sljedećih pitanja:

- U kojem uzrastu su ljudi najviše izloženi sadržajima bajke?
- Koja je tvoja omiljena bajka i zašto?
- Da li u bajkama ima više protagonista ili protagonistkinja?
- Kome su češće dodijeljene uloge žrtve, a kome spasilačke uloge?
- Navedi primjere negativnih likova. Kog pola su negativni likovi u bajkama?
- Šta vam se nije dopadalo u bajkama?
- Da li bajke imaju potencijal da razvijaju predrasude?

Nastavnica/nastavnik dijeli učenike u šest grupa sa približnim brojem članica/članova i zahtijeva od njih da rekreiraju poznate, internacionalne bajke tako što će, krenuvši od naslova, zamijeniti ženske i muške likove u bajci.

Prva grupa - Pepeljuga. Očekuje se da krenuvši od naslova bajku nazovu *Pepeljug*. Glavni lik živi sa majkom, a ubrzo njima se pridružuju očuh i dva njegova sina. Pepeljug je primoran da obavlja sve kućne poslove, da tek uz pomoć dobrog vilenjaka pođe na bal i da se mora vratiti prije ponoći. Lijepa, njegovana, zbrinuta princeza bira svoga princa među svim raspoloživim mladićima u kraljevstvu. Njena volja može da spase princa vječitog stradanja i života u nemilosti očuha i njegovih sinova...

Druga grupa - *Snežana i sedam patuljaka* (Snežan i sedam patuljčica)

Treća grupa - *Uspavana ljepotica / Trnoružica* (Uspavani ljepotan / Trnoružac)

Četvrta grupa - *Zlatokosa* (Zlatokosi)

Peta grupa - *Ljepotica i zvijer* (Ljepotan i zvijer)

Šesta grupa - *Mala sirena* (Mali sirenac)

Vodeći računa o sadržaju bajke, nastavnica/nastavnik postavlja sljedeća pitanja:

- Kakvo osjećanje kod vas izaziva zamjena imena i rodni uloga glavnih likova?
- Što je neobično za prinčeve, a što za princeze?
- Kako izgledaju muškarci u ulozi bespomoćnih prinčeva koji mogu biti spaseni dobrom voljom neke žene?
- Zašto je ženi najčešće pripisana uloga negativca pa su one u bajkama vještice, zle maćehe, više sile koja ometaju sreću i uspjeh glavnih likova?
- Navedite bajke ili animirane filmove u kojima sudbina glavnog lika razbija stereotipe?

SADA ZNAM!

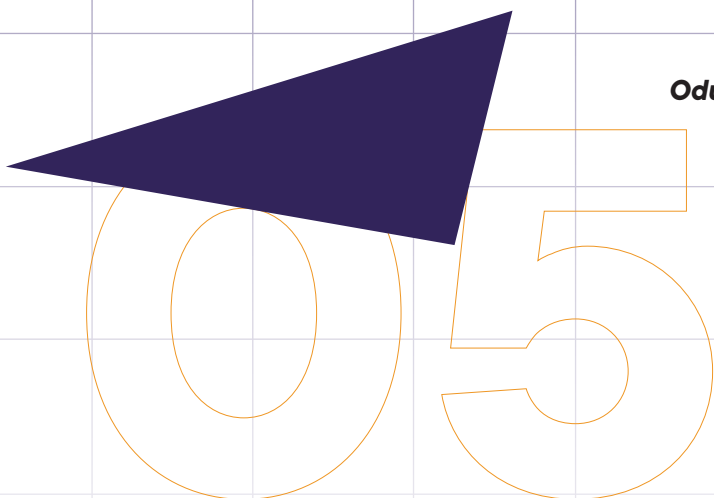
I **Emancipacija žena** podrazumijeva obezbijedivanje potpunog razvoja i napretka položaja žena u svim oblastima, a posebno u političkoj, društvenoj, ekonomskoj i kulturnoj sferi. Na taj način emancipacija garantuje ostvarivanje i uživanje ravnopravnosti sa muškarcima.

Pojam emancipacije zahtijeva promjenu socijalnih i kulturnih modela ponašanja. U pogledu ponašanja muškaraca i žena, očigledno je prisustvo inferiornosti ženskog pola, odnosno superiornosti muškog pola. Zbog toga je ostvarivanje ravnopravnosti među polovima ključno društveno i kulturološko pitanje.

Bajke su važan dio odrastanja svakog djeteta. Međutim, u bajkama postoji čitav niz pojedinosti koje zahtijevaju poseban osvrt. U svim bajkama brak predstavlja neku vrstu nagrade za one žene koje pokazuju hrabrost, odlučnost, istrajnost. Iako imaju mnoštvo vrlina koje su neposredno prikazane, žene su prikazane ili kao žrtve (Pepeljuga, Snežana, Uspavana ljepotica, Zlatokosa, Mala Sirena) ili kao maćehe, zle sestre, vještice (Kruela, Ursula, Grdana). Analitički osvrt na bajke treba da rezultira razvijanjem sposobnosti učenica i učenika da kritički promišljaju o svim sadržajima koji do njih dopiru bilo da je riječ o udžbeničkoj literaturi ili video klipovima na društvenim mrežama poput Instagrama ili Tik-Toka.

Oduvijek sam znala da ću otputovati u svemir

Mej K. Džemison, astronautkinja i doktorica

Radionica - Rodna diskriminacija

Ishod: Učenice i učenici otkrivaju i procjenjuju prisustvo rodne diskriminacije u svakodnevnom životu

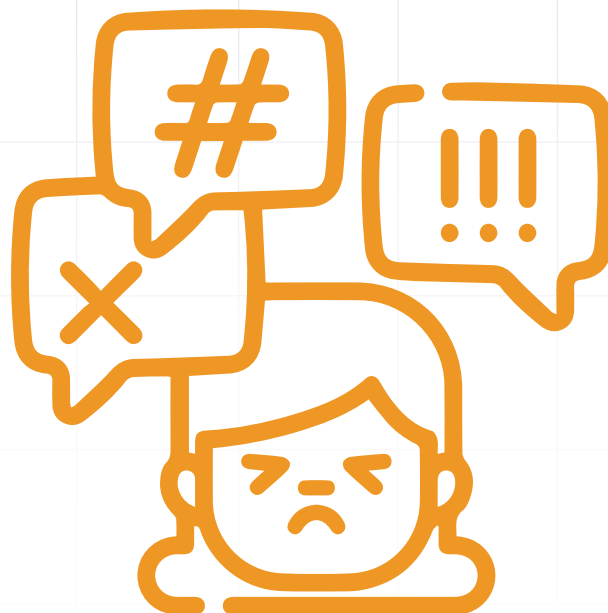
Vrijeme: 30 minuta

Materijal: štampani materijal predstavljen u vidu radnih listića

Aktivnosti na času:

Nastavnica/nastavnik dijeli učenike u tri grupe sa približno jednakim brojem članica i članova.

Od učenica i učenika se očekuje da pažljivo pročitaju sadržaj radnog listića koji im je prethodno ponuđen te da tvrdnje razvrstaju na osnovu zahtjeva koji su im dati u radnom listiću.

Prilog 2

Razvrstaj sljedeće tvrdnje u zavisnosti od toga da li pripadaju polu ili rodu:

Žene su nježniji pol.

Muškarci ne rađaju.

Žena je stub porodice.

Djevojčice su urednije od muškaraca.

U drevnom Egiptu žene su nasljeđivale svu imovinu, ne muškarci.

Žene imaju menstrualni ciklus.

Muškarci imaju prostatu.

Žene bolje kuvaju.

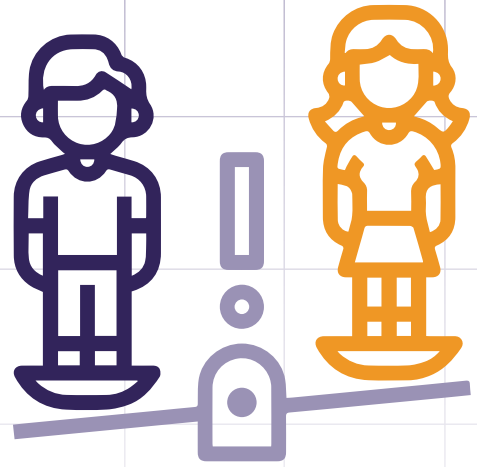
Muškarci su maljavni.

Žene su loši vozači.

Prilog 3

Navedi nejednakosti između žena i muškaraca u:

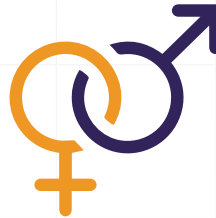
Sportu	Obrazovanju
Poslovnom okruženju	Sferi bezbjednosti
Jeziku	Umjetnosti
Svijetu politike	Porodičnom okruženju
Zdravlju	Školskom okruženju

Prilog 4

Razvrstaj sljedeće osobine i odgovornosti u zavisnosti od toga da li pripadaju ženama ili muškarcima:

Snaga, ljepota, slabost, empatija, ambicioznost
 Nježnost, nezavisnost, samouvjerenost, borbenost
 Strpljenje, autoritet, poslovni uspjeh, izdržljivost
 Impulsivnost, hladnoća, nenametljivost, tolerancija

Predstavica/predstavnik grupe saopštava zaključke. Nastavnica/nastavnik im daje sugestije koje su nedvosmisleno usmjerene ka suzbijanju rodne diskriminacije i na taj način im nudi drugačiju perspektivu u odnosu rodnu ravnopravnost.

SADA ZNAM!

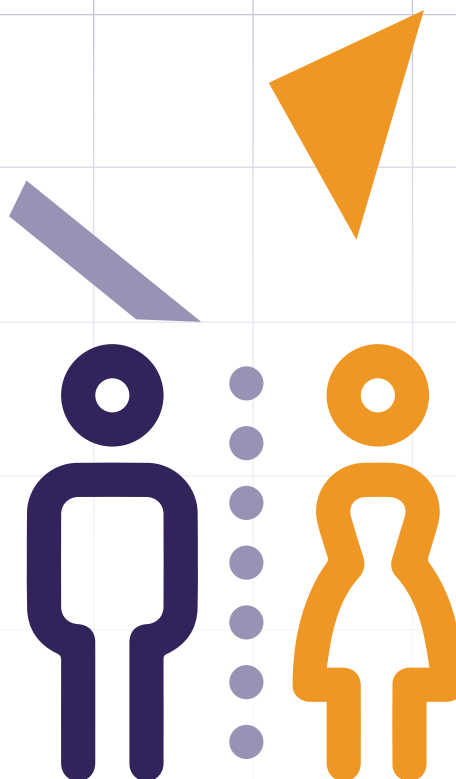
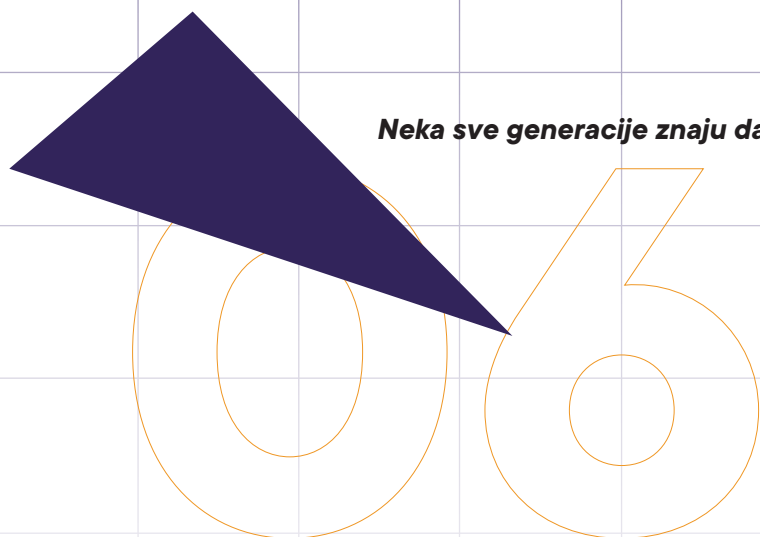
Rodna diskriminacija predstavlja svako razlikovanje, isključivanje ili uskraćivanje žena utemeljeno na osnovu njihovog pola. Posljedica rodne diskriminacije je ugrožavanje ili onemogućavanje ostvarivanja ravnopravnosti žena i muškaraca.

Rodna socijalizacija – djevojčicama i dječacima nametnuto je kako će razmišljati i kako će se ponašati u zavisnosti od poruka koje su dobili u djetinjstvu. I jedni i drugi prihvataju nametnute modele, prihvatajući rodnu diskriminaciju kao važeći princip unutar porodičnog i šireg okruženja. U procesu rodne socijalizacije najčešće su prisutne seksističke poruke koje čine temeljne vrijednosti i pravila za djevojčice i dječake koji će postati žene i muškarci.

U cilju očuvanja pozicije moći u odnosu na žene, često ćete čuti da se položaj žene značajno promijenio i da smo nadomak ravnopravnosti. Ponekad se ovom stavu pridruži i tugovanka za dobrim, starim vremenima. Međutim, prenebregava se činjenica da nakon viševjekovne potčinjenosti nije dovoljno govoriti o formalnoj ravnopravnosti, već je neophodno djelovati. Sticanjem obrazovanja, učenice i učenici stiču svijest o tome da je njihova dužnost kreiranje društvenih odnosa koji će ponuditi jednak tretman svima, jednak tretman svuda i jednak tretman uvijek.

Neka sve generacije znaju da su im žene u uniformi omogućile slobodu

Meri Edvards Voker, hirurginja

Radionica – Upoznajmo seksizam

Ishod: Učenice i učenici otkrivaju i kritikuju seksizam, stavove i ponašanja koji njeguju ovu društvenu pojavu

Vrijeme: 30 minuta

Materijal: računar ili mobilni telefon

Aktivnosti na času:

Svjedoci smo da medijski sadržaji u elektronskoj formi najlakše i najbrže dopijevaju do korisnika i korisnika. Bez obzira na nivo svjesnosti koji imaju čitateljke i čitaoci, izloženi su različitim seksističkim sadržajima u medijima.

Nastavnica/nastavnik dijeli učenice i učenike u šest grupa zahtijevajući od njih da isprate sadržaje na najčitanijim portalima u Crnoj Gori (*Pobjeda, Vijesti, Dan, Dnevne novine, Portal analitika, CDM, PCNEN...*). Svaka grupa ima za zadatak da pronađe primjere prisutnosti žena i muškaraca u sljedećim oblastima:

- Politika
- Kultura
- Nauka
- Društvo/ekonomija
- Zabava
- Sport

Jednostavnim osvrtom na ove sadržaje, učenice i učenici dolaze do zaključka da su žene rijetko prisutne ili sasvim odsutne u poslovima od javnog interesa. S lakoćom će zaključiti da takav položaj svjedoči o njihovoj potčinjenosti i rodnoj diskriminaciji.

No, ovo je samo prvi korak! U sljedećem koraku učenice i učenici otkrivaju prisustvo žena u propagandnom sadržaju.

Prva grupa pronalazi primjere medijskih sadržaja koje reklamiraju sredstva za održavanje higijene u kući.

Druga grupa otkriva reklamne sadržaje koji promovišu proizvode namijenjene za upotrebu u kuhinji.

Treća grupa procjenjuje reklamne sadržaje toaletnih proizvoda.

Četvrta grupa istražuje reklamne sadržaje koji promovišu igre na sreću.

Peta grupa analizira reklamne sadržaje koji za cilj imaju prodaju odjevnih predmeta.

Šesta grupa uočava prisustvo žena u reklamnim sadržajima čiji je cilj prodaja preparata namijenjenim zdravlju.

U cilju valjanog ostvarivanja ishoda ove radionice, neophodno je svim članicama i članovima radnim grupa u učionici postaviti sljedeća pitanja:

Prva grupa:

- Zbog čega se u ovim reklamnim sadržajima najčešće pojavljuju žene koje izražavaju nezadovoljstvo zbog prljavštine, odnosno radost zbog efikasnosti ili učinkovitosti upotrebe određenog proizvoda?
- Kakvu poruku šalju takvi reklamni sadržaji?

Druga grupa:

- Zbog čega u reklamama prehrambenih proizvoda, značajne uloge pripadaju ženi, odnosno ženskoj djeci?
- Kako ovakve reklame utiču na doživljaj žene, njenih sposobnosti i vrijednosti?
- Zbog čega muškarac u kuhinji nije odraz topline doma i obaveze pripremanja obroka?

Treća grupa:

- Zbog čega je golišavo žensko tijelo preporuka za kupovinu proizvoda namijenjenih higijeni?
- Zbog čega su žene češće nego muškarci izložene neprijatnostima dijeljenja intimnih aktivnosti i kakvu poruku šalju tim sadržajem?
- Zbog čega muškarci ne reklamiraju proizvode namijenjene čišćenju sanitarija?

Četvrta grupa:

- Zašto se u reklamnim sadržajima koje promovišu igre na sreću pojavljuju žene izuzetne fizičke ljepote?
- Da li je njihova ljepota marketinški instrument čija upotreba za posljedicu ima povećanje broja korisnica/korisnikaka kladionica, kazina i sl.

Peta grupa:

- Zašto je u reklamama, čiji je cilj prodaja odjeće i obuće, žena predstavljena kao osoba kojoj je neophodno uljepšavanje, trošenje novca, postizanje određenog statusa na osnovu izgleda?
- Zbog čega u ovim reklamama značajno mjesto pripada mladim ženama sa idealnim tjelesnim proporcijama?

Šesta grupa:

- Kakvu sliku žene kreiraju reklamni sadržaji proizvoda namijenjenih zdravlju?
- Zašto su umor, bol i nemoć rezervisane za osobe ženskog pola?

SADA ZNAM!

i **Seksizam** predstavlja uvjerenje da su muškarci superiorniji od žena pa je, samim tim, diskriminacija nad ženama opravdana. Seksistička uvjerenja mogu biti svjesna ili nesvjesna, ali u oba slučaja ženu čine inferiornom, a muškarca superiornim.

Seksizam je sredstvo održavanja dominacije i moći muškarca u odnosu na ženu.

Pojam seksizam treba razlikovati od muškog šovinizma. Muški šovinisti obično su pojedinci koji neposredno izražavaju uvjerenje da su superiorniji od žena, dok seksizam obuhvata kolektivno osjećanje, mišljenje i ponašanje čije posljedice osjeća društvo u cjelini.

Žene mogu biti svjesne ili nesvjesne saradnice u sopstvenom ugnjetavanju ukoliko prihvataju seksističko uvjerenje da muškarci mogu i zaslužuju da imaju više moći od žena.

Sekstičke poruke ponekad mogu biti potpuno bezazlena šala, mogu djelovati kao „normalan“ uvid i komentar. Takve poruke čujemo kod kuće, u školi, u medijima. Ipak, iza ove prakse stoje uplakana lica djevojčica, djevojaka i žena koje u iskustvu imaju nasilje.

**Željela bih da budem zapamćena kao osoba koja je željela da bude slobodna...
da bi drugi ljudi bili slobodni**
Roza Parks, aktivistkinja

Radionica – Nasilje nad ženama i femicid

Ishod: Učenice i učenici razvijaju sposobnost prepoznavanja nasilja nad ženama i objašnjavaju pojam femicid.

Vrijeme: 30 minuta

Materijal: projektor, projektno platno i računar ili mobilni telefon

Aktivnosti na času:

Služeći se postojećom tehničkom opremom u učionici nastavnica/nastavnik zahtijeva od učenica i učenika da pažljivo pogledaju jednostavan animirani video *Sunshine* reditelja Giljerma Markondesa koji se nalazi na linku - <https://www.youtube.com/watch?v=1L6HB97lbrQ>

Nastavnica/nastavnik postavlja sljedeća pitanja:

- Kojoj kategoriji pripada animirani video koji ste pogledali? Da li je riječ o edukativnom ili zabavnom sadržaju?
- Kako je u ovom videu prikazan fizički izgled mušarca?
- Kako je predstavljen fizički izgled žene?
- Uporedi ponašanje muškarca na početku i na kraju predstavljenog kratkog filma?
- Uporedi ponašanje žene na početku i na kraju?
- Uoči stereotipe prisutne u ovom video materijalu?
- Koji stereotipi su vezani za ponašanje muškarca?
- Koji stereotipi su vezani za ponašanje žene?
- U kojem trenutku gledateljki/gledaocu postaje jasno da se naizgled ljubavna priča pretvara u zlostavljanje, odnosno nasilje?
- Da li u svom životnom iskustvu svjedočiš nasilju nad ženama i posljedicama takvog postupanja?

Nakon diskusije, nastavnica/nastavnik saopštava đacima da je nasilje nad ženama posljedica nejednakih odnosa društvene moći između muškaraca i žena. Teško je ustanoviti prisustvo nasilja nad ženama jer su statistički izvještaji zasnovani samo na iskazima žena koje su bile spremne da otvoreno govore o ličnim iskustvima.

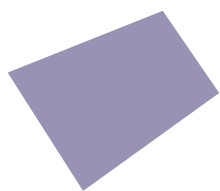
Nasilje nad ženama može imati tragične ishode u vidu lišavanja života žene. „Nedostatak podataka skriva prave razmjere nasilja“, konstatovao je Evropski institut za ravnopravnost polova, čiji se rezultati novog istraživanja o rodnom nasilju u EU očekuju 2023. godine.

SADA ZNAM!

I **Nasilje nad ženama** predstavlja kršenje ljudskih prava. To je svaki čin rodno zasnovanog nasilja, koje rezultira fizičkom, seksualnom, psihološkom ili ekonomskom povredom žene koja kod nje izaziva patnju. Nasilje nad ženama uključuje i prijetnje upućene ženi u javnom ili privatnom životu.

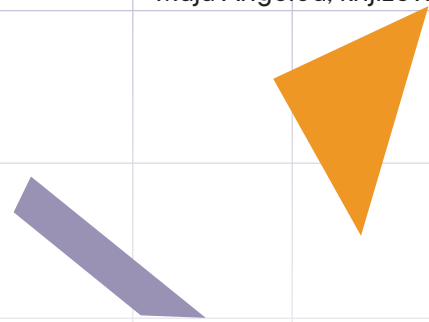
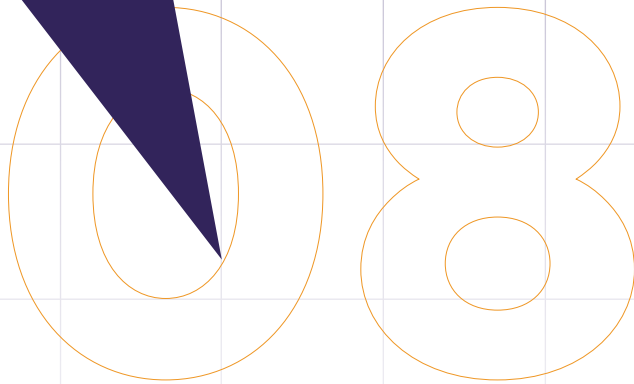
Femicid je definisan kao ubistvo žene zbog njenog pola. Femicid je zasnovan na mržnji i preziru prema ženi, ali i zadovoljstvu izazvanom dominacijom nad ženama i željom za posjedovanjem žene. Femicid je uvijek rezultat dugotrajnog zlostavljanja žena, pa samom ubistvu prethodi psihološko nasilje, fizičko zlostavljanje, omalovažavanje, lišavanje slobode i nasilja u porodici. Ubistvo žene je femicid ukoliko motivacija za taj čin proizilazi iz vjerovanja u podređenost ženskog roda muškom.

Rodno zasnovano nasilje je globalni fenomen, koji najčešće pogađa žene i djevojčice širom planete, u svim državama i kulturama, bez obzira na društveno uređenje, religiju, vrijednosti i stavove. Dešava se svakodnevno i svugdje i zbog toga se posebna pažnja posljednjih godina poklanja ovom problemu. Rodno zasnovano nasilje ima višestruke i dalekosežne posljedice po same žrtve i društvo u cjelini. Smatra se da su njegovi korijeni duboko utkani u patrijarhalnoj tradiciji i da se promjenom štetnih rodni stereotipa i ukidanjem rodne diskriminacije (diskriminacije po osnovu pola) može uticati na smanjenje, odnosno ukidanje rodno zasnovanog nasilja kao ekstremnog oblika diskriminacije.¹

¹ Pojam rodnosti u tradicionalnoj kulturi, Metodčki obzori 9 (2014) 1, No.19, Stojanović D.

*Moja misija u životu nije samo da preživim, već da napredujem,
i da to uradim uz malo strasti, malo saosjećanja, malo humora i malo stila*
Maja Angelou, književnica

Radionica – Patrijarhat i mizoginija

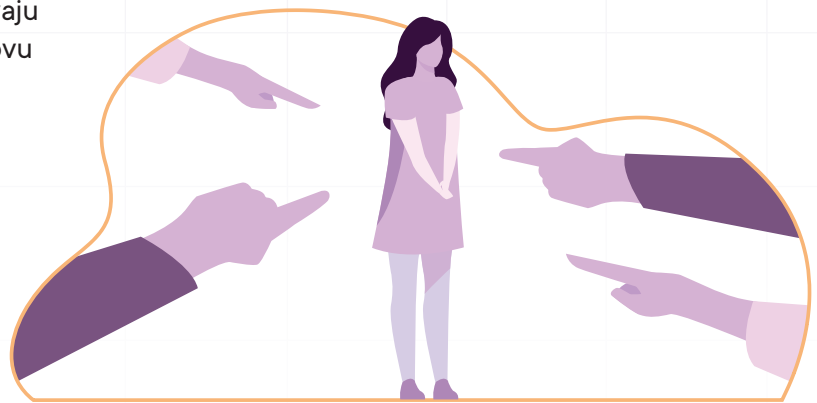
Ishod: Učenice i učenici objašnjavaju pojam mizoginija i uočavaju njegovu vezu sa patrijarhalnim nasljeđem; kritički se odnose prema mizoginom sadržaju

Vrijeme: 30 minuta

Materijal: štampani materijal predstavljen u vidu radnih listića datih u prilogima ili projektor i računar

Aktivnosti na času:

Nastavnica/nastavnik prikazuje na projektnom platnu poznate izreke i poslovice koje obiluju mizoginim sadržajima. Nastavnica/nastavnik zahtijeva da pažljivo pročitaju narodne izreke i polovice, uoče njihov mizogini karakter, a zatim rekreiraju poslovice tako što će staviti akcenat na afirmisanje žena i njihove važne uloge.

Prilog 5

- Budi dobra, da ne budeš modra.
- Ne daj kobile u najam, niti puštaj ženu na sajam.
- Ni u moru mjere, ni u ženi vjere.
- Lajava žena često puta bijena.
- Žena se uzda u plač, a lopov u laž.
- Ženu, djecu i psa treba biti i hraniti.
- Žena će samo onu tajnu sačuvati koju ne zna.
- Čavka i zla žena što god se više pere, sve je crnja.
- Domaćice manje zbori, da ti ručak ne zagori.
- Duga kosa, kratka pamet.

Ilustracije radi, nastavnica/nastavnik objašnjava učenicama i učenicima da su patrijarhalne norme zasnovane na poštovanju običaja prema kojima najviše vlast ili najveće poštovanje uživa otac, odnosno muškarac. U patrijarhatu muškarci uživaju moć i privilegije u vidu ostvarivanja svojih sloboda, na koje žene nemaju pravo. Kulturno nasljeđe patrijarhalne tradicije nameće mudrosti u obliku poslovice koje vrijeđaju ženu i njeno biće. Na primjeru prve poslovice *Budi dobra, da ne budeš modra* od učenica i učenika se zahtijeva da uoče prijetnju upućenu ženi koja ima mizogini karakter. Očekuje se da će učenice i učenici kritički sagledati sadržaj poslovice i zatim rekreirati poslovicu kao u primjeru: *Rođena si kao dobra, bićeš mažena i pažena a nikada modra.*

SADA ZNAM!

Patrijarhat predstavlja društveni poredak koji podrazumijeva vlast muškarca nad skupinom ljudi ili društvom, a posebno nad ženama i djecom. Patrijarhat uspostavlja mušku dominaciju nad ženama i ostalim članovima porodice. U patrijarhalno uređenom društvu nametnuta je nejednakost između muškaraca i žena.

Mizoginija je odbojnost ili mržnja prema djevojčicama i ženama. Mizoginija se manifestuje na mnogo različitih načina kao što su ponižavanje žena, bilo kakva diskriminacija putem šala i viceva, erotskih i pornografskih sadržaja i vršenjem bilo koje vrste nasilja ekonomskog, psihološkog, fizičkog... Nažalost, mizoginija je prisutna u svim sferama društvenog života.

Patrijarhalne norme kolektivno su prihvaćene i svjesni smo kakav izazov predstavlja sukobljavanje sa stavom većine. Međutim, ćutanje predstavlja prihvatanje, a prihvatanjem obezbjeđujemo trajanje stereotipima, predrasudama, mizoginiji, homofobiji, seksizmu i ostalim degradirajućim društvenim pojavama. Ukoliko učenici i učenice prepoznaju uzorno ponašanje nastavnica i nastavnika potkrijepljeno smjelošću da se na ove teme govori otvoreno, neposredno i dobronamjerno, i one/ oni će preuzimati odgovarajuće modele mišljenja i ponašanja.

**Nemojte misliti da Vaš jedan glas ne vrijedi mnogo.
Kiša koja osvježava žednu zemlju sačinjena je od pojedinačnih kapljica.**
Kejt Šepard, sifražetkinja

Radionica – Jezik i pol

Ishod: Učenice i učenici uočavaju važnost upotrebe rodno osjetljivog jezika i prilikom govorenja i pisanja izjednačavaju prirodni i gramatički rod kada su u pitanju zanimanja, titule, zvanja i opredjeljenja koja označavaju žene

Vrijeme: 30 minuta

Materijal: štampani materijal

Aktivnosti na času:

Bez obzira na to koji nastavni predmet predaje nastavnica/nastavnik očekuje se da učenicama i učenicima ponudi sljedeće obrazloženje: imenice koje označavaju predmet, prirodnu ili društvenu pojavu – mogu biti bilo kojeg roda. Međutim, bića nemaju samo gramatički, nego i prirodni rod.

Prirodni rod imenica zapravo znači biološki pol osobe, tj. bića na koji se odnosi ta imenica. Tradicionalna i društveno uslovljena nejednakost između muškaraca i žena za posledicu ima upotrebu jezika u kojem određena zanimanja čije značenje obuhvata i društveni status u potpunosti zanemaruju i potiskuju žene. Rodna ravnopravnost treba da živi u jeziku kojim se svakodnevno služimo, zbog toga pored patriota koristimo patriotkinja, pored filolog – filološkinja, pored andragog – andragoškinja, pored hirurg – hirurškinja, sudija – sutkinja, reditelj – rediteljka, profesor – profesorica, pekar – pekarka, službenik – službenica, pomoćnik – pomoćnica, pratitelj – pratiteljica, nosilac – nositeljka.

U štampanom materijalu koji slijedi, učenice/učenici treba da obilježe pravilno napisane rečenice, odnosno da isprave nepravilno napisane rečenice.

Prilog 6

- Milica Petrović, radnik Gradskog zelenila, nije željela da odgovori na pitanje novinara Đorđa Markovića.
- Na konkurs se prijavila sutkinja Osnovnog suda u Danilovgradu Gorica Jovanović.
- Ona je borac za jednakost svih ljudi li demokratiju.
- Roza Luksemburg je marksistička teoretičarka i osnivačica Spartakističke lige.
- Potrebno je da zakažete pregled kod svog izabranog ljekara Marijane Radović.
- Doktorica Sanela Dervišević je odličan anesteziolog.

Nakon procjene uspješnosti, nastavnica/nastavnik sugeriše učenicama i učenicima da se posluže pravilima datim u *Prilogu broj 7*- rodno senzitivni jezik u deset koraka.

Prilog 7

Prvi korak: subjekat i predikat se slažu u rodu i broju.

Profesorica doktorica gostovala je u današnjoj emisiji i govorila o rezultatima istraživanja.

Drugi korak: dosljedno koristi gramatički ženski rod za imenovanje zanimanja i titula.

Referentkinja, predavačica, poslanica, filozofkinja, sekretarka...

Treći korak: izbjegavaj skraćenice prilikom pisanja titula i zanimanja žena.

Umjesto prof. napiši profesorica, umjesto dr – doktorica...

Četvrti korak: izbjegavaj oslovljavanje ženske osobe prema bračnom statusu.

Umjesto gospođica Petrović, koristi gospođa Petrović

Uvijek izbjegavaj sintagme bivša žena, bivša vjerenica...

Peti korak: uvijek navedi punu identifikaciju ženske osobe:

Umjesto: *Došao je Marko Janković sa ženom.*

Napiši: *Došli su Marko i Ana Janković.*

Šesti korak: uvijek koristi paralelne forme ukoliko se ono što namjeravaš da kažeš odnosi i na muškarce i žene, valjan primjer možeš pronaći u ovom praktikumu.

Umjesto: *Studenti su izašli na proteste u 19 sati.*

Napiši: *Studentkinje i studenti izašli su na proteste u 19 sati.*

Sedmi korak: u pisanom i usmenom, zvaničnom i nezvaničnom obraćanju koristi neutralne i rodno senzitivne forme.

Umjesto: *Ohrabrujemo sve zainteresovane da se prijave na konkurs za direktora banke, od svih kandidata se očekuje da dostave svoj CV do 1. 12. 2022.*

Napiši: *Ohrabrujemo sve zainteresovane osobe da se prijave na konkurs za direktora/direktorku banke, od svih kandidata i kandidatkinja se očekuje da dostave svoj CV do 1. 12. 2022.*

Osmi korak: kada prevodiš sa stranog jezika, uvijek koristi rodno senzitivni jezik.

Primjer: *All workers must have regular pay.*

Prevod: Svi radnici i radnice moraju imati regularnu platu.

Deveti korak: Uvijek izbjegavaj izraze koji vrijeđaju određene grupe građanki i građana. Potrudi se da u tvom govoru i pisanju nikad ne pronađe mjesto iskaz poput *glupa plavuša, kuka kao neka žena, plače kao djevojčica, ženski petko, raspuštenica, usjedjelica, udavača...*

Deseti korak: izbjegavaj svaki iskaz koji sadrži stereotipe, predrasude i diskriminaciju.

Umjesto: *Autići su za dječake, barbike su za djevojčice.*

Koristi: *Svako dijete ima pravo da bira igračke.*

SADA ZNAM!

1 Rodno senzitivni jezik je jezik koji u pisanoj i usmenoj upotrebi afirmiše jezik rodne ravnopravnosti u društvu.

Način upotrebe jezika u jednoj govornoj zajednici ima kapacitet da izrazi stav prema značaju i ulozi žena i muškaraca.

Jezikom se formiraju kulturni obrasci, uspostavljaju i održavaju međuljudski odnosi, prenose stavovi, vrijednosti i ideologije.

Upotreba rodno osjetljivog jezika izazvala je polemike unutar naučnih krugova kakve su nacionalne akademije nauka. U tom smislu, važno je upoznati učenice i učenike sa stavom dramske spisateljice Biljane Srbljanović koja je istakla - "Za SANU, dakle, može 'sluškinja', a ne može 'dramaturškinja'. Može 'dvorkinja', a ne može 'borkinja'? Može 'daktilografkinja', a ne može 'fotografkinja'? Može 'nadničarka', a ne može 'fizičarka'? Može 'kaćiperka', a ne može 'inženjerka'? Može 'bolničarka', a ne može 'teoretičarka'? Može 'maserka', a ne može 'guvernerka'? Može 'veštica', 'sirotica', 'besramnica', 'beskućnica', a ne može 'advokatica'? Može 'kamenjarka' a ne može 'veterinarka'? Može 'nerotkinja', a ne može 'sutkinja'???"

Ničega u životu se ne treba plašiti. Treba ga samo razumjeti.

Marija Kiri, naučnica

Radionica – Ravnopravnost svima, svuda i uvijek

Ishod: Učenice i učenici prepoznaju zablude i usvajaju činjenice o LGBT osobama i njihovim pravima

Vrijeme: 30 minuta

Materijal: štampani materijal i dvije kutije s natpisima ZABLUDE i RASKRINKAVANJE

Aktivnosti na času:

Nastavnica/nastavnik stavlja iskaze o zabludama u prvu kutiju, istinite iskaze stavlja u drugu kutiju (raskrinkavanje). Učenice i učenike dijeli u dvije grupe: A i B.

Od grupe A zahtijeva da uzmu ispisane *kvitice* iz prve kutije, dok od grupe B zahtijeva da uzmu ispisane kvitice iz druge kutije. Učenice i učenici čitaju naglas sadržaj ispisani na kvitici tako što pripadnica/pripadnik grupe A pročitava jednu zabludu, a pripadnica/pripadnik grupe B na njen iskaz odgovara činjenicama. Nastavnica/nastavnik se može poslužiti materijalom iz Priloga 8 ili samostalno kreirati odgovarajući materijal.

Prilog 8

PREDRASUDE:

1. Kada neka osoba ispoljava homoseksualnost, mi znamo da je bolesna.
2. Transrodnost je novi trend. Toga nikad nije bilo.
3. Kada neka osoba ide na paradu ponosa, ona je homoseksualna.
4. Lako je prepoznati homoseksualnost po određenom načinu oblačenja, ponašanja ili po nekim gestovima.

5. U svim homoseksualnim vezama - neko je uvijek muško, a neko žensko.
6. Da je homoseksualnost prirodna, ona bi bila prisutna i kod životinja.
7. Djeca koja odrastaju pored homoseksualnih roditelja, moraju postati homoseksualna.
8. Homoseksualne osobe traže posebna prava.
9. Transrodnost predstavlja prijetnju za budućnost ljudskog roda.
10. Tradicionalnu porodicu ugrožava pravno priznavanje istopolnih brakova.

Prilog 9

1. Istopolna zajednica nije mentalno oboljenje niti izopačenost. Homoseksualne osobe potpuno su ravnopravne sa heteroseksualnim osobama koji imaju sposobnost rasuđivanja, stabilnost, pouzdanost, društvenu i profesionalnu prilagođenost.
2. Homoseksualne / biseksualne / transrodne osobe čine od 3 do 6 posto ukupne populacije. To je broj koji je konstantan u različitim kulturama. Dakle, ovo nije trend koji postaje popularan, već se njegova učestalost značajnije ne mijenja.
3. Promovisanje ljudskih sloboda slobodno je opredjeljenje svih ljudi zbog toga na paradu ponosa, pored ljudi homoseksualne orijentacije odlaze i heteroseksualne osobe.
4. Slobodu izbora, načina odijevanja i ponašanja podjednako imaju homoseksualne i heteroseksualne osobe.
5. U istopolnim vezama nijesu ukorijenjeni tradicionalni stavovi o partnerskim ulogama.
6. Prisutnost homoseksualnosti kod životinjskih vrsta, naučno je potvrđena u više od 500 slučajeva.
7. Seksualna orijentacija roditelja ne utiče na seksualnu orijentaciju djece, što potvrđuje činjenica da djeca na našim prostorima odrastaju u heteroseksualnim porodicama, a kao odrasle osobe pokazuju interesovanje za osobe istog pola.
8. Svim građankama i građanima Crne Gore Ustav garantuje ista prava i slobode.
9. Uprkos postojanju homoseksualnosti i transrodnosti, svjetska populacija neumoljivo raste, što znači da budućnost ljudskog roda ne zavisi od seksualne orijentacije tri do šest procenata homoseksualnih i transrodnih osoba.
10. Uživanje prava homoseksualnih parova na zasnivanje braka u istopolnoj zajednici ne može na bilo koji način uticati na bilo koju tradicionalnu porodicu.

SADA ZNAM!

Seksualna orijentacija predstavlja obrazac emocionalne, romantične ili seksualne privlačnosti koji može biti usmjerena prema muškom polu, ženskom polu, oba pola, nijednom polu.

Heteroseksualnost je seksualna orijentacija koja podrazumijeva fizičku, seksualnu, emocionalnu i duhovnu privlačnost prema osobama različitog pola.

Homoseksualnost podrazumijeva fizičku, seksualnu, emocionalnu i duhovnu privlačnost prema osobama istog pola.

Biseksualnost podrazumijeva fizičku, seksualnu, emocionalnu i duhovnu privlačnost prema osobama oba pola.

Transeksualna je osoba koje se identifikuje u okvirima binarnih kategorija (muškarac ili žena) i koja hormonsko-hirurškim putem (medicinskom tranzicijom) prilagođava tijelo svom rodu.

Transrodna osoba je osoba čiji se rodni identitet, izražavanje, ponašanje i/ili uloge razlikuju od pola koji im je pripisan po rođenju, ali ne teže nužno da svoj identitet, tijelo i izražavanje u potpunosti usklade s očekivanjima koje društvo ima od osoba drugog pola.

Nebinarnost tj. dženderkvir sveobuhvatna je kategorija za rodne identitete koji nijesu isključivo ni muški ni ženski. Ove osobe u svom rodnom izražavanju ispoljavaju kombinaciju muževnosti i ženstvenosti, ili nijedno.

Deklaracije, rezolucije, preporuke i direktive Ujedinjenih nacija i Evropske unije koje se bave ljudskim pravima ističu da su homofobija i transfobija jedan od najčešćih uzročnika vršnjačkog nasilja i zlostavljanja. Stoga, nastavnice i nastavnici snose određeni stepen odgovornosti ukoliko ignorišu cjelovit vaspitno-obrazovni proces učenica i učenika. Povjerenje u snagu koja nesumnjivo pripada obrazovanju i svima koji se bave ovim odgovornim poslom ističemo pozivom na zajedničko „ubrzavanje rodne ravnopravnosti“.

